

Analysis of Supervision Records from Selected Schools in Antalya and Gaziantep Provinces (1940-1954)*

Antalya ve Gaziantep İllerindeki Çeşitli Okulların Teftiş Kayıtları Üzerinde Bir İnceleme (1940-1954)*

Sadegül Akbaba Altun, *Başkent Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğretim üyesi*, akbabasl@gmail.com

ÖZ: Geçmiş yaşantılar, günümüze ışık tutması ve günümüzü anlayıp yorumlamak bakımından önemlidir. Bu çalışma belgelere dayalı nitel bir doküman analizidir. Çalışmanın amacı 1940- 1954 yılları arasında Bakanlık müfettişlerinin denetim raporları ve Bakanlığın bu raporlara dayalı yazışmalarının olduğu dokümanları içeriklerine göre inceleyerek o döneme ait denetim ve yönetim süreçlerine ilişkin ipuçlarını araştırmaktır. Dokümanlar MEB Teftiş Kurulu Başkanlığından alınmıştır. Alınan 15 adet belge bu yıllarda Antalya ve Gaziantep illerindeki çeşitli okullarda yapılan denetim raporları ve yazışmaları kapsamaktadır. Elde edilen denetim raporları içeriklerine göre kodlanarak analiz edilmiştir. Belgeler denetim, yönetim, eğitim-öğretim ve değişim temaları ve bu temalar altında farklı kategoriler ile açıklanmıştır. Yıllara bakıldığında denetim raporlarının yazımı, formu, uzunluğunda bir değişimin olduğu görülmüştür. Belgelerde yönetim ve eğitim-öğretimle ilgili olumlu ve olumsuz yönlerin vurgulandığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Denetim, müfettiş, doküman analizi, örgütsel bellek, bakanlık.

ABSTRACT: Historical experiences are necessary in order to understand and to interpret our current experiences. This study is designed as a qualitative research based on the analysis of historical documents. The data included the documents acquired from the Inspectorate of the Ministry of National Education. These documents were analysed and coded according to their contents. The documents indicate that there were changes in both inspection and the Ministry of National Education. When the documents sent from and received by the Ministry, it can be observed that bureaucracy had increased and took longer in time. When the issues related to education-instruction process were examined, it is clearly seen that those issues are still valid.

Keywords: Inspection, inspector, document analysis, organizational memory, ministry.

SUMMARY

Purpose and significance: Historical experiences are necessary in order to understand and to interpret our current experiences. This study is designed as a qualitative research based on the analysis of historical documents.

Method: The data included the documents acquired from the Inspectorate of the Ministry of National Education. The documents covered 15 inspection reports and correspondences, which were about the various schools in Antalya and Gaziantep between the covered years. Some of the inspection documents did not include any information about the schools. In order to ensure the anonymity, no names were mentioned. These documents were analysed and coded according to their contents. First, a matrix of relationships was extracted. Secondly, documents were recoded according to their contents. Thus, the language, discourse and the topics emphasized in inspection reports were observed. At the last step, the findings were reported by providing supporting statements. The content analysis is conducted according to these conceptual headings: inspected schools, inspectors, positive and negative dimensions emphasized in these reports, the discourse and emphasized concepts in those reports, and the focus of inspection.

Results: The documents indicate that there were changes in both inspection and the Ministry of National Education. When the documents sent from and received by the Ministry, it can be observed that bureaucracy had increased and took longer in time.

Discussion and Conclusion: When the issues related to education-instruction process were examined, it is clearly seen that those issues are still valid.

GİRİŞ

Ortak amaçları gerçekleştirmek üzere oluşturulan örgütler dinamik ve sosyal yapılar olarak karşımıza çıkmaktadırlar. Örgütlerde doğar, büyür gelişir ve ölürler. Örgütlerin amaçlarına hizmet etmesi amaç kayması yaşamaması, günün koşullarına göre kendini yenilemeleri ve geliştirmeleri iyi yönetilmelerine bağlıdır. Senge (2000) bu tür örgütleri öğrenen örgütler olarak nitelendirmektedir. Bu tür örgütlere öğrenen bürokrasiler de denilmektedir. Öğrenen örgüt olmanın etkili yollarından biri de örgütün geçmişi üzerine geleceğini inşa edebilmektir. Geçmiş iyi anlayamayan örgütler bugünü yorumlayamaz ve geleceğe hazırlanamazlar. Geçmiş ve örgütleri anlamamıza yarayan uygulamalardan biri de “örgütsel hafıza” da diyebileceğimiz denetim raporlarıdır. Türk eğitim Sisteminde teftiş sisteminin etkili çalıştığı ve kapsayıcı raporlar yazdığı bilinmektedir. Teftişin tarihsel gelişiminin incelenmesi, geçirdiği aşamalarının değerlendirilmesi, teftişin yapı ve özelliği hakkında görüş ve fikirlerin gelişmesine olanak sağlamaktadır (Taymaz, 1982). Bu çalışmada da 1940-1954 yılları arasındaki teftiş raporlarının incelenerek teftişin geçirdiği aşamaların görülmesi, eğitim ve öğretim faaliyetlerindeki değişimin incelenmesi ve günümüzdeki olası değişikliklerin anlaşılması amaçlanmıştır.

Teftişe ilişkin geçmişe yönelik belgelerin incelenmesi örgütsel bellek ile ilgilidir. Örgütsel bellek alanyazında bilgi yönetimi ve örgütsel öğrenme ile açıklanmaktadır. Stein ve Zwass (1995) örgütsel belleği geçmişteki bilginin bugünkü etkinlikleri aydınlatması olarak tanımlarken, Conklin (2001) örgütsel belleği, örgütün çalışanlarınca yaratılan bilginin ele alınması, örgütlenmesi, dağıtılması ve yeniden kullanılmasıyla oluşan ortak bir mal olarak tanımlamaktadır. Özorhon, Dikmen, Birgönül'e (2005) göre örgütsel bellek, bilgi yönetiminin önemli bir unsurudur. Ayrıca, örgütsel belleğin oluşumu bilgi yönetimi için önemli olup örgütsel öğrenme sürecini kolaylaştırmaktadır.

Walsh ve Ungson (1991)'un kapsamlı olarak yaptıkları derleme çalışmalarında, örgütsel belleğe olumlu bakan grubun, örgütsel bellekteki bilgilerin örgütsel öğrenmeyi etkilediğini ve buradaki bilginin içeriğinin örgütsel karar verme süreçlerini geliştirdiğini belirtmişlerdir. Ebberts & Wijnber (2009) de örgütsel belleğin, üretim sürecinde veya diğer destek görevlerinde performansın aktarılmasında kullanıldığını belirtmişlerdir. Moorman ve Miner (1997) örgütsel bellekle ilgili yaptıkları araştırmada, belleğin düzeyinin ürünün performansını arttırdığını, belleğin örgütün uygun birimlerce paylaşılması, performans ve yaratıcılığı etkilediğini bulmuşlardır. Moorman ve Miner (1997) araştırmalarının sonunda, pazarların ürün geliştirmek için sadece bilgi edinme süreçlerini değil, aynı zamanda verim almak için örgütsel belleklerine de derinlemesine bakmalarını önermektedirler.

Pollitt (2009) post-bürokratik örgütlerin geleneksel bürokratik örgütlere göre geçmişten daha az öğrendiklerini ve örgütsel bellek yönünden daha az performans sergiledikleri savını ileri sürmektedir. Pollitt (2009), bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmelere rağmen, kayıtların standart olmaması, geçmişle ilişkili olmaması, birçok şeyin çok hızlı değişmesi yüzünden post bürokratik örgütlerde, örgütsel belleğin daha iyi performans sergilememesine gerekçe göstermektedir. Benzer şekilde, Ceggaro-Navarro, Cepedo-Carrion, Jimenez-Jimenez (2010) de bilgi teknolojileri ve örgütsel belleğin etkileşerek, örgütün bilgi ihtiyacını azaltarak örgütsel yenileşmeye katkı yaptığını, ancak, örgütsel bellek ve teknoloji alt yapısının kullanılmasının bilginin uygun şekilde kullanıldığı ve güncellendiğini garanti etmediğini ifade etmişlerdir.

Örgütlerde bilgiler, bireylerde olduğu gibi belli bir merkezde değil, örgütün farklı birimlerine dağılır. Walsh ve Ungson (1991) beş tür içsel depo ve bir tür dışsal depodan bahsetmektedir. İçsel depolar bireyler, örgüt kültürü, dönüşümler, yapılar ve ekolojidir. Dışsal depo ise arşivlerdir. Bu bellekler örgütlerin yapısı, kültürü, süreçleri hakkında bilgi sunmaktadırlar. Örgütsel belleğin varlığı, örgütteki bilgi yönetiminin yanı sıra, örgütteki sorunların çözümüne katkı yapması ve karar süreçlerinde etkili karar için kaynaklık etmesidir. Özdemir (2010) de örgütsel belleğin kaybının birçok hatanın tekrar edilmesine sebep olduğunu belirtmektedir.

Günümüz uygulamaları yorumlanırken geçmişle nasıl ilişki kurulacağı ancak geçmişe dönük olarak yapılacak doküman analizi ile mümkündür. Doküman analizleri karar verme, stratejik planlama, kaynakların dağılımı ve çıktılara ilişkin performansların öğrenilmesinde

kullanılabilir. Bu araştırmada 1940-1954 yılları arasında belgelere dayalı olarak o yıllar arasında denetime ve denetim raporu ve bunlara ilişkin yazışmalarda vurgulanan konulara ilişkin ipuçları aranacaktır. Bu çalışmada Bakanlık müfettişlerinin 1940-1954 yılları arasında yaptıkları denetimlere ilişkin raporlar ve Bakanlığın bu denetim raporlarına ilişkin yazışmaları incelenmiştir.

YÖNTEM

Bu araştırma nitel veri toplama yöntemlerinden doküman incelemesine dayalı bir çalışmadır. Bu araştırma doğası gereği görüşme ve gözlem gibi yöntemlerle veri toplamaya uygun olmaması nedeniyle dokümana dayalı yapılmıştır. Yıldırım ve şimşek (2005)'e göre doküman analizi tarihçilerin ve arkeologların bir kültürün, bir medeniyetin geçmişe ilişkin özelliklerini çalışırken kullandıkları en önemli yöntemlerden birisidir. Ayrıca, yazarlar doküman incelemesinin, araştırılması hedeflenen olgu ve olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsadığını ifade etmektedirler. Dokümana dayalı araştırmalar eğitim alanında da kendini göstermektedir. Bu çalışmalar genellikle resmi yazılar, toplantı tutanakları, resmi gazete, gazeteler, programlar, ders kitapları ve günlükler üzerinden yürütölmektedir. Bu araştırmada da 1940 - 1954 yılları arasında Bakanlık Müfettişlerinin denetim raporları ve Bakanlığın bu raporlara dayalı yazışmalarının olduğu dokümanlar içeriklerine göre incelenmiş ve dönemle ilgili denetim, yönetim ve eğitim alanındaki uygulamaları açıklanmıştır. Bu yıllar arasındaki dokümanlara erişildiği için bu dokümanlar kullanılmıştır. Bu yıllar arasındaki verilerin sağlıklı değerlendirilmesi için o yıllar arasındaki Türkiye koşulları ve eğitimdeki değerişimler aşağıda bağlam başlığı altında verilmiştir.

Bağlam

Bu çalışmada sadece 1940- 1954 yılları arasında denetimde ne tür gelişmelerin ve değerişmelerin olduğuna bakılmış; Bakanlık Müfettişlerine yönelik iki olayın gerçekleştiği görölmektedir. Bunlardan birisi 1949 yılında Bakanlık Müfettişleri bölgelere dağıtılmış, bir yıl sonra bu uygulamadan vazgeçilerek Ankara, İzmir ve İstanbul merkezlerinde toplanmıştır. Diğer bir gelişme de 1954 yılında 6389 sayılı yasanın birinci maddesi ile bakanlık ve yabancı ölkelerdeki öğrenci müfettişlerinin atanmasına ilişkin hükümler geliştirilmiştir (Taymaz, 2002; 19-24; Teftiş Kurulu Başkanlığı, 2010).

1940-1954 yılları arasında gerçekleşen, sosyal, politik ve eğitsel olaylara bakıldığında bu süre içinde çok partili hayata geçildiği (14 Mayıs 1950) görölmektedir. 1940 yılında Türkiye'deki nüfus 17.820.900 olup nüfus artışı %19'dur. 1945 yılında nüfus artışı %10 olup nüfus sayısı 18.790.200'dür. 1950 yılındaki nüfus 20.947.200'dür. Nüfus artış oranı %22'dir. 1955 yılında da 24.754.800 olup nüfus artış hızı % 28'dir. En düşük yıllık nüfus artışı, 1940-1945 yılındaki nüfus artışıdır (TUSİAD, 2010).

Bu dönemde eğitsel olaylar çalışmanın yorumlanmasında önem arz ettiği için eğitsel gelişim ve değerişmelere daha fazla yer verilmiştir. Öncelikli olarak merkezi teşkilata bakılarak hangi bakanların görev yaptığını bakılmıştır. Tablo 1'de 1940-1954 yılları arasında görev yapan bakan isimleri ve süreleri yer almaktadır.

Tablo 1: 1940-1954 Yılları Arasında Görev Yapan Milli Eğitim Bakanları

Bakan İsmi	Göreve Başlama Tarihi	Görevden Ayrılma Tarihi
Hasan Ali Yücel	28 Aralık 1938	5 Ağustos 1946
Reşat şemsettin Sirer	5 Ağustos 1946	9 Haziran 1948
Hasan Tahsin Banguoğlu	10 Haziran 1948	22 Mayıs 1950
Hüseyin Avni Başman	22 Mayıs 1950	2 Ağustos 1950
Nuri Özsan (Vekil)	3 Ağustos 1950	10 Ağustos 1950
Ahmet Tefik İleri	11 Ağustos 1950	5 Nisan 1953
Rıfki Salim Burçak	9Nisan 1953	17 Mayıs 1954

Kaynak: <http://www.meb.gov.tr>

Bu dönemde Milli Eğitim Bakanlığını yedi bakanın yönettiği görölmektedir. Bu bakanlardan görevde en fazla kalan Hasan Ali Yücel'dir. Görevde 7 yıl 7 gün kalmıştır (Akyüz,

2009).Yine 1940-1954 yılları arasında Milli Eğitim Bakanlığının isimlerinin birkaç kez değiştiği görülmektedir. Bakanlığın isimleri sırasıyla Maarif Vekilliği (1941), Milli Eğitim Bakanlığı (1946), Maarif Vekaleti (1954) (Akyüz, 2009) olmuştur. Bu dönemin en önemli özelliği Köy Enstitülerinin açılıp kapatılmasıdır. Köy Enstitüleri 17 Nisan 1940 yılında kurulmuş ve 27 Ocak 1954 yılında kapatılmıştır. 1940-1954 yılları arasında dört şura gerçekleşmiştir. Şuraların tarihleri ve konusu aşağıda yer almıştır.

Tablo 2: 1940-1954 Yılları Arasında Gerçekleşen Şuralar

Şura Sayısı	Toplantı Tarihi	Şuranın Toplantı Tarihi	Ele Alınan Temel Konu
II.	1943		Türk ahlakının ilkelerinin belirlenmesi, tarih ve anadil öğretimi
III.	1946		Sanat, ticaret okulları programlarının iş hayatına uyacak biçimde düzenlenmesi Bu okullarda atölye ders saatlerinin artırılıp kültür derslerinin azaltılması
IV.	1949		İlkokul programlarının incelenmesi İlkokullarda Tarih-Coğrafya-Yurtbilgisi öğretimi Ortaokul programı, Liselerin dört yıla çıkarılması
V.	1953		Okulöncesi ve ilköğretim sorunları Özel eğitime muhtaç çocukların sorunları

Kaynak: Akyüz, Y. (2009). *Türk Eğitim Tarihi*, Ankara: PegemA. s.403.

1940- 1954 yıllarının eğitimsel açıdan başka önemli özelliklerinin de olduğu görülmektedir. 1940 yılından itibaren Bakanlığın klasik eserleri Türkçeye çevirttiği ve 1924 yılında John Dewey ile başlayan yabancı uzman davetinin 1951 yılından sonra daha fazla yoğunlaştığı görülmektedir. Aşağıdaki tabloda 1940 -1954 yılları arasında davet edilen uzmanlar ve verdikleri raporların konusu yer almaktadır.

Tablo 3: 1940-1954 Yılları Arasında Türk Eğitim Sistemine İlişkin Görüş Belirten Yabancı Uzmanlar ve İlgilendikleri Konular

Çağrıldığı yıl	Adı	Ülkesi	Verdiği raporun konusu
1933-1954 arası kalmıştır	Ord. Prof. Phillippe Schwartz	Almanya	Üniversiteler
1951	Prof. Dr. Dickermann	ABD	Halk eğitimi
1951	K.V. Wofford	ABD	Köy okulları
1952	Prof. John Rufi	ABD	Ortaöğretim
1952-53	E. Tompkins	ABD	Ortaöğretim
1952-53	Prof. L. Beals	ABD	Okullarda rehberlik
1953	Prof. R. J. Maaske	ABD	Öğretmen yetiştirme

Kaynak: Akyüz, Y. (2009). *Türk Eğitim Tarihi*, Ankara: PegemA. s.409.

Tablo 3'te de görüldüğü gibi 1950'den sonra yoğun olarak Türk Eğitim Sistemi ile ilgili olarak ABD'den uzman davet edildiği görülmektedir. Bu araştırmada 1940-1954 yılları arasında ortaokul ve liselerdeki denetim raporları ve onlara ilişkin yazışmalar yer aldığı için bu dönemdeki ortaöğretimdeki öğrenci ve okul sayıları dikkate alınmıştır. Tablo 4'de ortaokullardaki öğrenci, öğretmen ve okul sayıları aşağıda yer almaktadır.

Tablo 4: 1940-1954 Yılları Arasında Ortaokullardaki Öğrenci, Öğretmen ve Okul Sayısı

Yıllar	Tüm ortaokul sayısı	Öğrenci sayısı	Öğretmen sayısı
1939-1940	234	92308	3744
1944-1945	247	70430	3862
1949-1950	381	65168	4364
1954-1955	539	111896	5694

Kaynak: Kaya, Y.K. (2009). *İnsan Yetiştirme Düzenimiz*. Ankara: PegemA. s.155 *DİE, Milli Eğitim Hareketleri: 1927-1966* (Ankara, 1967).

1940 yılından 1950 yılına kadar ortaokullara giden öğrenci sayısında bir azalma görülürken, okul ve öğretmen sayısında bir artışın olduğu gözlenmektedir. 1954-1955 yılında ise ortaokul sayısı, öğrenci ve öğretmen sayısında çok hızlı bir artışın olduğu gözlenmektedir. Bunun nedeni yukarıdaki tabloda da yer alan ABD'den gelen uzmanların ortaöğretim üzerine çalışmaları ve önerileri olabilir. Kaya (1990) bu durumu "İkinci Dünya savaşının ülkemizde neden olduğu ekonomik bunalımlar yüzünden, 1940-1950 yılları arasında öğrenci sayısında ciddi bir azalma olduğudur" şeklinde açıklamaktadır. Kaya (2009) ayrıca 1950 yılından sonraki gelişmeleri de, bu dönem için çok partili demokrasiye geçiş ve özel okul sayısının artması olarak açıklamaktadır.

Tablo 5: 1940-1954 Yılları Arasındaki Liselerdeki Öğrenci ve Okul Sayısı

Yıllar	Tüm Lise Sayısı	Öğrenci sayısı
1939-1940	80	26255
1944-1945	76	27734
1949-1950	88	21440
1954-1955	112	35369

Kaynak: Kaya, Y.K. (2009). *İnsan Yetiştirme Düzenimiz*. Ankara: PegemA. s.165 DİE, Milli Eğitim Hareketleri: 1927-1966 (Ankara, 1967).

Yukarıdaki tabloya bakıldığında 1944-1945 yıllarında lise sayısında bir azalma olmasına rağmen öğrenci sayısında artış olduğu görülmektedir. 1950 yılından sonra ise hem lise sayısında hem de öğrenci sayısında artış olduğu görülmektedir. Yurt dışından gelen uzmanların ortaöğretim üzerine çalışmaları ve II. Dünya Savaşı'nın bitmesi bu yıllardaki sayının artmasına sebep olmuş olabilir.

Verilerin Toplanması

Veriler MEB Teftiş Kurulu Başkanlığından alınan dokümanlardan elde edilmiştir. Dokümanlar gözlem veya görüşme ile elde edilen verilerin çeşitlemesi için kullanıldığı gibi tek başlarına veri kaynağı olarak da kullanılmaktadır. Dokümanlar Patton'ın (1990) belirttiği fırsatçı örneklem kapsamında ele alınabilir. Bakanlık müfettişlerinin topladığı evrakların 1940-1954 yıllarına ait evraklar olması araştırmayı toplanan evrakla sınırlandırmıştır. Teftiş kurulu başkanlığından alınan 15 adet belge bu yıllarda Antalya ve Gaziantep illerindeki çeşitli okullarda yapılan denetim raporları ve yazışmaları kapsamaktadır. Ancak, bazı denetim raporlarında raporun hangi ile veya okula ait olduğu belirtilmemiştir. Belgelerin yıllara göre dağılımı aşağıda yer almıştır.

Tablo 6: Yıllara Göre Belgelerin Dağılımı

Yıllar	1940	1941	1942	1943	1944	1946	1948	1949	1954	Toplam
Belge adedi	1	2	1	1	1	2	5	1	1	15

Yukarıdaki belge dağılımına bakıldığında 1945 ve 1947 yıllarına ve 1949'dan 1954 yılına kadar da belge yer almamaktadır. Veriler ekte ham halleri ile verilmiştir.

Verilerin Analizi

Elde edilen denetim raporları içeriklerine göre kodlanarak analiz edilmiştir. Veriler analiz edilirken ilişkilerin anlaşılması için önce matris oluşturulmuştur. Miles ve Huberman (1994) matrislerin ilişkileri anlamada ve verilerin gösterilmesinde oldukça etkin olduğunu söylemektedir. Aşağıda görüldüğü gibi matris oluşturulurken en soldaki sütuna tarih onun sağındaki sütunlara da sırasıyla yazıların "kimden" "kime" olduğunu gösteren sütunlar onun yanında o dönemdeki "maarif vekili"nin kim olduğu ve en sağda da yazışmanın "konusu" yazılmıştır.

Tablo 7: Veri Analiz Matrisi

Tarih	Kimden	Kime	Maarif Vekili	Konu
13.07.1940	Orta Tedrisat Umum Müdürlüğü Maarif Vekilliği	Lise Müdürlüğü Antalya	Hasan Ali Yücel	Antalya Lisesi denetimi

İkinci aşama olarak dokümanlar tekrar içeriklerine göre kodlanmıştır. Bu kodlama sonrasında temalar oluşturulmuştur. Temalar denetim, yönetim, eğitim-öğretim ve değişim başlıkları altında toplanmıştır.

Tablo 8: Veri Analizinde Kullanılan Tema ve Kategoriler

Tema	Kategori
Denetim	Denetlenen kurumlar ve deneticilerin Özellikleri
	Denetim Raporunun Yazım Dili
Yönetim	Denetimde Vurgulanan Konular
	Olumlu ve olumsuz yönler
Eğitim-Öğretim	Olumsuzluklar
	Teftiş kavramında değişim
Değişim	Kullanılan dilde değişim
	Resmi Belgelerin Yazılması Sürecindeki Değişmeler
	Süreçteki İsim Değişiklikleri (Belgelerdeki ve Yazılardaki Değişim)

Analizin bir sonraki aşamasında kategoriler oluşturulmuştur. En son olarak, anlam oluşturma yoluna gidilmiş ve bulgular alıntılarla desteklenerek yazılmıştır. Araştırmanın geçerliği ve güvenilirliği için görüşme ve gözlem şansının olmaması, araştırmada yöntem ve veri çeşitlenmesini engellemiştir. Onun için bulgular alıntılarla desteklenmiş. Geçerlik ve güvenilirlik için kullanılan diğer bir yaklaşım da meslektaş görüşünün alınmasıdır. Araştırma raporu yazıldıktan sonra veriler ve araştırma raporu başka bir araştırmacıya verilmiş ve verilerin araştırmaya ne oranda doğru yansıtıldığına bakması istenmiştir. Diğer araştırmacının görüşü alındıktan sonra araştırma tamamlanmıştır.

BULGULAR

Araştırma bulguları, denetim, yönetim, eğitim-öğretim ve değişim temaları altında verilmiştir. Denetim teması altında, deneticilerin özellikleri, denetim raporunun yazım dili, denetimde vurgulanan konular alt kategorilerle verilmiştir.

1940-1950 Yılları Arasındaki Belgelerde Denetim

Denetlenen Kurumlar: Araştırmaya dahil edilen dönem içerisinde denetlenen kurumlar Gaziantep ve Antalya illerinden lise, ortaokullar ve akşam sanat okulları olduğu görülmektedir. Bazı belgelerde okulların adları geçmediği için hangi ile ait olduğu tespit edilememiştir.

Denetleyen Müfettişler: Denetimlerin tek müfettiş, iki ya da dört müfettiş tarafından yapıldığı görülmektedir. Denetimde dört müfettiş olduğu durumlarda genelde bir başmüfettiş başkanlık etmiştir. Bazen başmüfettişin tek başına da denetim yaptığı görülmektedir. Denetimler eğer dört müfettiş tarafından yapılıyorsa denetim genellikle bir gün, eğer denetim tek müfettiş tarafından yapılıyorsa, gün olarak bir günden daha fazla sürdüğü belirlenmiştir. Aşağıdaki tabloda okulların teftiş defterlerine yapıştırılan belgelerdeki bilgilere göre müfettişlerin kaç gün denetim yaptığı yer almıştır. Bu araştırmada kullanılan diğer belgelerde de Bakanlığın Milli Eğitim Müdürlüğü veya doğrudan okullara yazdığı denetim rapor sonuçları da bulunmaktadır. Bu

raporlarda okulu denetleyen müfettiş sayısı belli olmasına rağmen gün sayısı belli değildir. Onun için tabloda yer almamıştır.

Tablo 9: Denetimi Yapan Müfettişlerin Sayısı ve Denetim Süreleri

Teftiş Tarihi	Okul	Müfettiş sayısı	Denetim raporunun sayfa sayısı	Toplam gün sayısı
10.V.1942	Okul	4 müfettiş, birisi başmüfettiş	1	1 gün
30.XI.1944-4.XII.1944	Okul	1 başmüfettiş	1	4 (Bakanlıktan bu okula yazılan yazıda da gün sayısı 2.XII-4.XII.1944 olarak geçiyor)
18.21.VI.1946	Orta Ticaret Okulu	1	2	3 gün
25-26-27/11/1948	Okul	2	3	3 gün
8.10.III.1948	Aksu Köy Enstitüsü	4	8	4

Denetim raporlarına bakıldığında o dönemde alanlarında ünlü kişilerin de müfettişlik yaptığı görülmektedir. Müfettişlerin kendi alanlarını denetim raporlarına yansıttıkları görülmektedir. Bu raporlardan birisi 20-24.12.1948 tarihinde Sabahattin Eyüboğlu'nun yazdığı rapordur. Ünlü edebiyatçı Sabahattin Eyüboğlu'nun okulun genel temizlik ve düzeni ile ilgili vurgu yaptıktan sonra, öğrencilerin Türkçe seviyesi ile estetik zevklerinin ve bilgilerinin artırılmasına yönelik önlemlerin alınması, kitaplığın daha zengin hale getirilmesi gibi kendi alanını yakından ilgilendiren konulara odaklandığı görülmüştür.

-9-
TEFTİŞ DEFTERİ

Müfettişin adı	Sabahattin Eyüboğlu
Teftiş edilen kısımlar	Genel Durum
Teftiş tarihi	20 - 24. 12. 1948

Müfettişin lüzumu gördüğü takdirde yazacağı düşünceler

1/ Okulun temizliği, düzeni, işleyişi takdirde deger görülmiştir.

2/ Denetim, icmal defteri, muayene defteri tamamlanmalıdır.

3/ Öğrencilerin Türkçe seviyesi yükseltilmeye muhtaçtır. Bu hususta öğretmenler kurulu mümkün tedbirleri almalıdır.

4/ Okulda öğrencilerin estetik zevklerini ve bilgilerini artıracak çareler düşünülmeli, güzel eserlerin okulumuza daha fazla sokulmalıdır.

5/ Kitaplığın daha zengin ve daha düzenli hale sokulması, öğrencilerin daha fazla okumalarını sağlamak için gerekli tedbirler alınmalıdır. Akademiye gerekli ve degerli eserlerin dolayla temin edilerek, yeni kitaplar alınmalıdır.

S. Eyüboğlu

MAARİF MÜDÜRLÜĞÜ

Denetim Raporu: Bazı denetim raporlarında tek sayfalık kısa raporlar yazılırken, bazı raporların, örneğin Aksu Köy Enstitüsü'nün 1948 yılındaki denetim raporu gibi çok kapsamlı yazıldığı görülmektedir. Bu araştırmada kullanılan dokümanlardaki denetim raporunun sayfa sayısı tek sayfa ile 8 sayfa arasında değişmektedir.

Bu dönem içerisindeki yazışmalarda matbu formlarla yazı dili birbirinden farklılık göstermiştir. 1943 yılına kadar denetim formlarında ispekter, ispekterin raporu olarak geçen formlar yazılırken müfettiş olarak A,B,C kişinin adı yazılmıştır. Yazıda müfettiş kullanılırken formlarda ispekter geçtiği görülmüştür. 1943 yılından sonra artık formlarda da müfettiş sözcüğünün geçtiği görülmektedir. Bu dönem içinde formların üç defa değiştiği görülmektedir. Form örnekleri ek 1'de yer almıştır.

Yazışmaların Dili: Denetim raporlarının yazımında sandviç yönetimi uygulanmıştır. Denetim raporlarında önce olumlu noktalar, sonra da okuldaki olumsuzluklar belirtilmiştir. En son olarak da başarı dilekleriyle yazılar son bulmuştur. Aşağıda bu durumu yansıtan örneklerden birisi yer almıştır.

1. *Okulda tertip, düzen, temizlik ve eşyanın bakımı iyi bulunmuştur.*
2. *Öğrenci ve öğretmenlere ait kayıt ve dosyalarda bir noksan görülmemiş, bunların temiz, düzgün ve istenilen şekilde yürütülmesinden memnunluk duyulmuş, bu işleri – yardımcı olmadığından- bizzat yapan müdür ... titizlik ve itinası teşekkür değer görülmüştür.*
3. *Yalnız okul katibi ... işlerinde bazı noksanlar ve yanlışlıklar görülmüş, bunların tamamlanması ve ne şekilde yapılması gerektiği söylenmiştir. Demirbaş defterinde görülen numara atlama gibi dikkatsizlikler iyi karşılanmamıştır. Her işin iyi ve temiz yapıldığı bu müessesede bu memurun kendini ona göre ayarlaması daha dikkatli olması icap eder.*
4. *Öğretmenlerle geometri, kimya, fizik gibi ders saatleri az olan ve ortaokul kitaplarının uygulandığı derslerin nasıl okutulması gerektiği hakkında yaptığımız konuşmanın göz önünde bulundurulması faydalı olacaktır.*
5. *Okulun çevrede uyandırdığı ilgi, bir yıllık çalışmalarını memnunluk vericidir. Müessesenin bundan sonra da aynı hız ile ilerlemesinin ve başında bulunan arkadaşımızla, içinde bulunan gençliğe başarılar dilerim.*

18-21.VI.1946

Müfettiş

İmza

Bu dönem içinde yazılan denetim raporlarında ve yazışmalarda düzeltilmesi gereken hususlar vurgulanmış ve yazışmalar aşağıdaki başarı dilekleri ifadeleri ile son bulmuştur.

Ancak; Müfettişin yapılmasını tavsiye ettiği eksiklerin tamamlanması lazımdır. Okulunuzun durumu memnuniyeti mucip bir halde görülmüştür. Bu verimli mesainizin devam ve inkişaf ettirilmesini dilerim.

11/VII/1940 Maarif Vekili Yücel.

Okulun etrafında yarattığı ilgiyi ve çalışmalarındaki muvaffakiyetli sonucu... taktire değer gördük.

Vazifelerini dikkat ve gayretle yapan müdür ve öğretmen arkadaşlara işlerinde yeni ve hayırlı başarılar dileriz.

10-V- 1942

Müfettiş

Baş Müfettiş

Belgelerde Milli Eğitim Müdürlüklerine yazılan yazılarda da Bakanlığın takdirini kazanmış okul müdürleri Milli Eğitim müdürlüklerine bildirilmiştir.

*Müdür ... vazifesini iyi bir şekilde başarmakta olduğu memnuniyetle anlaşılmıştır.
22.1.1941...Maarif Vekili Yücel.*

Yazışmalardaki veya denetim raporlarında sadece iyi durumlar değil eksikliklerin olduğu durumlarda da eksiklikler sıralandıktan sonra raporlar ve yazılar başarı dilekleriyle bitirilmiştir.

Yukarıda yazılan noksanların kısa bir zamanda tamamlanmasını rica eder, arkadaşlara başarılar dileriz.

25-26-27/II/ 1948

*Müfettiş
İmza*

*Müfettiş
İmza*

Çeşitli eğitim, öğretim ve yönetim işlerinde görülen yeni ve enerjik hamlelerin bu hususlara da teşmili ile noksanların tamamlanmasında hayırlı başarılar dilerim.

8-10. III. 1948

*Müfettiş
İmza*

Aksu Köy Enstitüsüne bile sekiz sayfalık olumsuz rapor yazdıktan sonra rapor “...kendilerinden daha ciddi çalışmalar ve enerjik hamleler bekleriz” ifadesiyle son bulmuştur.

Denetimde Vurgulanan Olumlu ve Olumsuz Yönler

Denetimde Vurgulanan Olumlu Yönler: Olumlu yönler daha çok şekle yönelik ve kısa ifadelerle belirtilmiştir. Tek sayfalık olumlu raporlardan bazı örnekler aşağıda yer almıştır.

Okuldaki temizlik, terfi, düzen ve bakım çok iyidir. Talebe ve hesap işlerine ait dosyalar ve defterler usulüne uygun olarak tutulmuştur.

10-V-1942

Müfettişlerin imzaları

Denetimde Vurgulanan Olumsuz Yönler: Denetimde vurgulanan olumsuz noktalar çoğunlukla yatılı okullarla ilgili olduğu görülmektedir. Denetimde vurgulanan olumsuz noktalar yönetim ile ilgili olumsuz noktalar ve eğitim-öğretim ile ilgili vurgulanan olumsuz noktalar olarak açıklanmıştır. Bu başlıklar yönetim ve eğitim-öğretim temaları altında verilmiştir.

1940-1950 Yılları Arasındaki Belgelerde Yönetime İlişkin Bulgular

Denetim raporları ve yazışmalara bakıldığında yönetime ilişkin vurgulanan olumlu ve olumsuz yönler aşağıda yer almıştır.

Yönetime İlişkin Vurgulanan Olumlu Yönler: Denetimde yöneticilere ve onların yönetimlerine yönelik olarak belirtilen konular, fiziki mekânın temiz ve düzgün olması, görevin dikkat ve titizlikle yapılması, demirbaş defterlerinin dikkatli tutulması, eğitim ve öğretim faaliyetlerinin iyi gitmesi, çevre ile ilgili olumlu iletişim, planlamanın titizlikle yapılması ve sürdürülmesi, müdür ve öğretmenlerin görev başında görülmesi, kayıt ve hesap işlerinin düzgün tutulması, öğrencilerin okul içindeki ve dışındaki hal ve tavırlarının düzgün olmasıdır. Aşağıda bu bilgilere ilişkin bir örnek yer almıştır.

2-4/XII/1944 tarihlerinde yaptığım teftiş neticesinde tespit ettiğim noktalar şunlardır:

1. Temizlik, düzen ve bakım iyidir.
2. Müdür ve öğretmenler işlerinin başında bulunmuşlardır.
3. Talebenin okul içinde ve dışındaki tavır ve hareketlerinde aykırı bir hareket görülmemiştir.
4. Kayıt ve hesap işleri düzgün bir şekilde tutulmuştur.

Maarif Vekilliği
Baş Müfettişlerinden

Yönetime İlişkin Vurgulanan Olumsuz Yönler: Yönetimle ilgili vurgulanan hatalar genellikle yazışmalar, öğrenci işleri, personel, fiziki mekan, demirbaş ve ayniyat ile ilgilidir.

Yazışmalardaki ve imzalardaki eksiklikler: Yazışmalarda ve denetim raporlarında gözlenen eksiklikler "Veli imzalarında noksanlık", "Ödenek defterinin yanlış tutulması", Bazı hizmetlilerden sıhhat raporları, öğrenim belgesi ve nüfus kağıdı alınmamıştır" şeklinde belirtilirken bazı eksikliklerde öneri "Öğretmen ve memurların devam defterine işlenmesi" önerisi, "Hizmetli defterinin tutulması, her hizmetli için bir dosya tutulması" şeklinde belirtilmiştir.

Öğrenci işlerindeki eksiklikler: Öğrenci işlerindeki eksiklikler "Öğrenci devamsızlıklarının zamanında takip edilmemesi", "Öğrenci sağlık muayenelerinin sonuçlarının defterlere işlenmesi" şeklinde hem eksiklik hem de nasıl yapılması gerektiği öneri şeklinde verilmiştir.

Eğitim öğretim faaliyetlerinin takip edilmemesi: Eğitim öğretim faaliyetlerinin takip edilmediği, sınıf ders defterinin bazı öğretmenler tarafından imzalanmadığı, öğrenci not cetvellerinin düzgün tutulmadığı "Sınıf ders defterinde bazı öğretmenlerin defteri imzalamadıkları görülmüştür", "Birinci dönem not cetvellerinde bazı öğrencilere yazılı, sözlü yoklama notları cetvele geçirilmeden kanaat notu verilmiştir" şeklindeki ifadeleriyle belirtilmiştir.

Demirbaş eşya kaydının yapılmaması veya dikkatli yapılmaması: Denetim raporlarında demirbaş eşya kayıtlarına ilişkin olumsuzluklar ve eksiklikler de "Demirbaş eşya kaydı yapılmamıştır" ve "Demirbaş defterinde görülen numara atlama gibi dikkatsizlikleri iyi karşılanmamıştır" şeklinde belirtilmiştir.

Ayniyatla ilgili eksiklikler: Ayniyatla ilgili eksiklikler de "Ambar defterindeki kayıtlarda da bazı noksanlar vardır" veya "Gündüzlü öğrenciler için pişirilen öğle yemeğinden yalnız nöbetçi öğretmenlerin yemek yemeleri uygundur" şeklinde belirtilmiştir.

Ödemeye ve döner sermayeye ilişkin eksiklikler ve sorunlar: Ödemeye ilişkin defterin tutulmasına yönelik süreç sorunu, maaş defterinin nasıl imzalatılacağı ve döner sermaye ile ilgili kayıtlara yönelik sorunlar "Ödenek işlerine ait defterlere sayfa numarası konularak, tasdik edilmesi gerekir", "Maaş ve ücret defterinin istihkak sahiplerine muhakkak imza ettirilmeli lazımdır", "Döner sermaye ile ilgili kayıtlar düzgün bulunmuşsa da mamul eşya için esash bir kayıt yapılmamıştır" şeklindeki ifadelerle belirtilmiştir.

Okul-aile birliğine yönelik faaliyetlerdeki eksiklikler: Okul aile birliğine gereken önemin verilmediği, gereken önemim verilmesi için görüşler "Okul-Aile Birliği faaliyetlerine gereken ehemmiyetin verilmesi, okul-aile münasebetlerinin verimli ve öğrencilere daha faydalı olabilmesi için faaliyetinin arttırılması hususunda gayret gösterilmesi, henüz bu ders yılı toplanmadığı anlaşılan Genel Kurulun geciktirilmeden toplantıya çağırılması ve Okul-Aile Birliği toplantılarının sıkıştırılması, velilerin okula karşı alakalarını attırmak için, gereken tedbirlerin alınması" ifadesi ile belirtilmiştir.

1940-1950 Yılları Arasındaki Belgelerde Eğitim – Öğretime İlişkin Bulgular

Belgelerde eğitim öğretimle ilgili olarak çoğunlukla eksiklikler vurgulanmıştır. Bu olumsuzluklar aşağıda kategoriler halinde verilmiştir.

Eğitim öğretime ilişkin eksiklikler ve olumsuzluklar: Eğitim ve öğretimle ilgili vurgulanan konular ve öneriler genellikle derslerin ezbere işlenmesi, konu alanına göre laboratuvar kullanımı, deney, gözlem ve farklı metotların kullanılması, öğretmenler kurulunun uygun bir şekilde yapılması, ödevler ve ders kitaplarının seçilmesi ile ilgili olduğu görülmektedir.

Ders kitaplarına yönelik eleştiriler: Ders kitaplarının müfredata uygun olması ve ders kitaplarının zamanında temin edilmesi “...ders kitaplarında müfredata uygun bahislerin okutulması, ders kitaplarının zamanında temin edilmesi için gerekli tedbirlerin alınması” ifadelerinde anlaşılmıştır.

Uygun yöntem ve tekniğin kullanılmasına yönelik eksiklikler: Fen bilimleri ile ilgili derslerde deney yapılmaması, bireysel çalışmalara yer verilmemesi, soru cevap yönteminin uygun kullanılmamasına yönelik eleştirilen olduğunu aşağıdaki ifadelerden anlaşılmaktadır.

Öğrencilerin, laboratuvarlarda grup halinde çalışmalarına yer verilmesi,... Fizik -Kimya derslerinde öğrencilere not tutturulmaması,...DeneySEL derslerde, öğrencilerin kişisel çalışmalara ve şahsi araştırmalara sevk edilmesi, öğrencilerin deneyleri bizzat yapmalarının sağlanması,

Türkçe ve Edebiyat derslerinde, müzakerelerin bir ders saati içinde bir iki öğrenciye inhisar ettirilmemesi ve öğrencilerin sorulan suallere hepsinin muhatap kılınması, alınan cevaplar üzerinde öğretmen tarafından tamamlayıcı izahat verilmesi hususlarına dikkat edilmesi,

Yabancı dil derslerinde konversation’a daha fazla önem verilmesi ve ilk sınıflardan itibaren direkt metodun uygulanmasına çalışılması.

Materyal kullanımına ilişkin sorunlar: Öğrenmenin sağlanmasında uygun yöntemlerin kullanılmasına yönelik sorunların yanında materyal kullanımında da sorunların olduğu “Tarih-Coğrafya derslerine ait, haritaların bir an evvel tamirinin yaptırılarak kullanılmaya elverişli bir duruma sokulması”, “Fizik- Kimya-Tabiiye ve Malbigisi derslerine ait, ders aletlerinin temizliğine ve laboratuvarın tertibine gereken itina ve ihtimam gösterilmesi” ifadelerinden anlaşılmaktadır.

Eğitim-öğretimde katılım sorunu: Eğitim-öğretim ve okulun işleyişine yön veren etkinliklerden biri olan öğretmenler kurulunun öğretilerin daha fazla katılımının sağlanması gerektiği, müdürün konuşmasının daha az yer alması öneri olarak vurgulanmıştır. Ayrıca bu kurul tutanaklarının nasıl saklanacağı da “Öğretmenler toplantısı tutanaklarının ayrı bir dosyada, bir arada muhafaza edilmesi lazımdır” şeklinde belirtilmiştir. Aşağıdaki vurgular öğretmenler kurulunda öğretmenlerin katılımının gerekliliği yansıtılmıştır.

Öğretmenler Kurulu toplantılarında alınan kararlarda müdürün, mütalaa ve açıklamalarına daha fazla yer verilmesinden ziyade okulun, öğretim ve eğitim alanında, öğrencilerin daha iyi bir şekilde yetişmelerini sağlamak maksadıyla, tutanaklarda kurul havasının tamamen aksettirilmesine ve öğretmenlerin de görüş ve fikirlerinin tespit dilmesine ve böylelikle faydalı kararların alınmasına çalışılmalı.

1940-1950 Yılları Arasındaki Belgelerde Değişime İlişkin Bulgular

Bu dönemde gerçekleşen değişimler; denetimde kullanılan dilde değişim, resmi belgelerin yazılması sürecindeki değişimler, süreçteki isim değişiklikleri alt kategorilerinde açıklanmıştır.

Denetimde kullanılan dilde değişim: Denetimde on dört yıl içerisinde dilde bir sadeleşme, müfettiş kavramı ispekterden müfettişe evrilmiştir. Bu dönemde denetim raporunun birinde okul için “müessese” kavramının kullanıldığı da görülmektedir. Ayrıca yukarıda da değinildiği gibi denetim formu üç defa değişmiştir. Dilde de bir sadeleşme görülmüştür.

Resmi Belgelerin Yazılması Sürecindeki Değişmeler: 1940 yılında Bakanlıktan yazılan Bakan Hasan Ali Yücel imzalı yazı dışında tüm yazılar *el yazısı* ile yazılmıştır. Hatta bir sayfa üzerinde bakanlığın milli eğitim müdürlüğüne yazısı, milli eğitim müdürlüğünün okula yazılan yazılar bulunmaktadır.

Bakanlıktan illere gönderilen yazışmalara bakıldığında, yazışmalar önce Bakan adıyla doğrudan okula gönderilirken, hatta müdürün adına gönderilirken, daha sonra il milli eğitim müdürlüğüne, en sonra da valiliğe gönderilmeye başlamıştır. Böylece yazışma zinciri ve bürokraside bir artışın olduğu görülmektedir. Örneğin, müfettişler denetimi yaparken, denetim sonuçları önce denetim defterine yazılmış, sonra rapor olarak bakanlığa gönderilmiş, bakanlıkta

değerlendirilmeye alınmış ve tekrar ilk başlarda doğrudan okula, sonra o ilin milli eğitim müdürlüğüne, en sonra da o ilin valiliğine gönderilmiştir. Böylece yazışma süreci gittikçe artmıştır.

1940 yılından 1948 yılına kadar Bakanlıktan yazılar doğrudan okul müdürlüğüne yazılmıştır. 1948 yılındaki belgelerde, örneğin 2 Aralık 1948 tarih ve 26671 sayılı T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Ticaret Öğretim Müdürlüğünden doğrudan Orta Ticaret Okulu Müdürlüğüne yazı yazılırken, 24 Mayıs 1949 yılında T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Ticaret Öğretim Müdürlüğü'nün 11256 sayılı yazısı doğrudan Gaziantep Milli Eğitim Müdürlüğüne yazılmıştır. 1954 yılına gelindiğinde, 21 Ocak 1954 yılındaki Milli Eğitim Vekaleti, Mesleki ve Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü'nün 305.3-27/1811 sayılı yazısı doğrudan Gaziantep Valiliğine gönderilmiştir. Ancak, il Milli Eğitim müdürlüğünü ilgilendiren bir durum varsa il milli eğitim müdürlüğüne de yazılar yazılmıştır.

Süreçteki isim değişiklikleri: Milli Eğitim Bakanlığı ismi bu süre içinde önce Maarif Vekilliği, sonra Milli Eğitim Bakanlığı, sonra yeniden Milli Eğitim Vekaleti'ne dönüşmüştür. Bu araştırma kapsamında kullanılan belgelere bakıldığında 1946'ya kadar Maarif Vekaleti kullanılırken, 1946 yılındaki belgelerde Milli Eğitim Bakanlığı isminin geçtiği görülmektedir.

20. IX.1946 yılında 23210 sayılı yazıda T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, Gaziantep Ticaret Öğretim Müdürlüğüne yazılan yazıda Milli Eğitim Bakanlığı isminin kullanıldığı görülmektedir. 21 Ocak 1954 yılında yazılan yazıda Milli Eğitim Vekaleti isminin geçtiği görülmektedir.

1943 yılına kadar yazışmalar doğrudan Maarif Vekili tarafından imzalanıp doğrudan okul müdürlüğüne gönderilirken 1943 yılından itibaren vekil adına birileri evrakları imzalamıştır. Örneğin, 13 Temmuz 1940 Maarif Vekilliği, Orta Tedrisat Müdürlüğü, 516/10 Sayılı yazı doğrudan Antalya Lisesi Müdürlüğüne yazılmış ve altında Maarif Vekili Hasan Ali Yücel'in imzası var.

Bu süre içinde milli eğitim müdürlüğü isimleri de değişikliğe uğramıştır. Maarif müdürlüğü sonra milli eğitim müdürlüğüne dönmüştür. Aşağıda bunlarla ilgili örnekler yer almaktadır.

10.1.1941 tarihli yazı Antalya Maarif Müdürlüğüne yazılmıştır.

27.3.1943 yılındaki bir yazı Gaziantep Maarif Müdürlüğüne

24 Mayıs 1949 sayılı yazı Gaziantep Milli Eğitim Müdürlüğüne yazılmıştır.

Benzer süre içinde Bakanlığa bağlı genel müdürlüklerin ismi de değişmiştir. Genel müdürlüklerin isimleri 1946 yılına kadar yazılarda "direktörü" ve "direktörlüğü" şeklinde geçmiştir (Örneğin Orta Tedrisat Umum Müdürlüğü, Zatişleri direktörlüğü, İlköğretim Genel Direktörü, Ortaöğretim Genel Direktörü).

10.3.1941 yılında Bakan Hasan Ali Yücel'in imzasının olduğu bir yazıda genel müdürlerin imza yerleri "direktör" olarak geçmiştir. Örneğin, Orta Öğretim G. Direktörü, İlköğretim G. Direktörü, Zatişleri Direktörü gibi.

20.IX.1946 yılında Milli Eğitim Bakanlığı, Ticaret Öğretim Müdürlüğü tarafından yazılan yazıda isim değişikliği görülmektedir. 1948 ve 1949 yılında yazılan yazılarda da Ticaret Öğretim Müdürlüğü geçtiği görülürken, 1954 yılında "Genel Müdürlük" kullanıldığı görülmektedir.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Araştırmada kullanılan belgelere bakıldığında denetlenen kurumların Gaziantep ve Antalya illerinden lise, ortaokullar ve akşam sanat okulları olduğu görülmektedir. Bazı belgelerde okulların adları geçmediği için hangi ile ait olduğu tespit edilememiştir. Bu kurumlarda denetimlerin ya tek müfettiş, ya iki ya da dört müfettiş tarafından yapıldığı görülmektedir. Dört müfettiş olduğu durumlarda genelde bir başmüfettişin bulunduğu görülmektedir. Bazen başmüfettişin tek başına da denetim yaptığı görülmektedir. Denetimler eğer dört müfettiş tarafından yapılıyorsa denetim genellikle bir gün, eğer denetim tek müfettiş tarafından yapılıyorsa, gün olarak bir günden daha fazla sürdüğü belirlenmiştir. O dönemdeki Bakanlık müfettiş sayısına ve diğer dokümanlara ulaşamadığı için nasıl bir yöntemle denetime karar verildiği anlaşılmamıştır. Denetim raporlarının bu dönemde belli bir formatta olmadığı,

müfettişlerin duruma göre raporlarını yazdığı, yazılan raporların bir sayfa ile sekiz sayfa arasında olduğu görülmüştür.

Denetim raporlarına bakıldığında o dönemde alanlarında ünlü kişilerin de müfettişlik yaptığı görülmektedir. Müfettişlerin kendi alanlarını denetim raporlarına yansıttıkları görülmektedir. Denetimde branşlaşmaya ve uzmanlaşmaya gidilmesi gerektiği çeşitli bilimsel toplantılarda tartışılmaktadır. Aksi taktide müfettişler kendi mesleki deneyimlerine göre işlem yapmak durumunda kalmaktadır.

Denetim raporlarının yazımında *sandviç yönetimi* uygulanarak, denetim raporlarında önce olumlu noktalar, sonrada okuldaki olumsuzluklar belirtilmiş ve son olarak da başarı dilekleriyle yazılar son bulmuştur. Zaman içinde bu konuda da değişiklikler olmuş ve standart ölçütlerin olduğu formlar geliştirilmiştir.

1940-1954 yılları arasında hem denetimde hem de bakanlıkta değişikliklerin olduğu belgelerde görülmektedir. Müfettiş kelimesi ilk defa 1862 yılında Rüştüye ve Sübyan okullarını teftiş etmek üzere görevlendirilen memurlar için kullanılmasına rağmen belli dönem içinde formlarda ispektek olarak geçtiği görülmektedir. Elde daha fazla belge olmadığı için ispektek isminin formlara ne zaman konduğu bu çalışmada görülmemiştir. İspektek yazılı formların 1943 yılından sonra kullanılmadığı görülmüştür. 1940-1954 yılları arasında denetim formlarının üç defa değiştiği görülmektedir.

1940 yılında bakanlıktan yazılan Bakan Hasan Ali Yücel imzalı yazı dışında tüm yazılar *el yazısı* ile yazılmıştır. Hatta bir sayfa üzerinde hem bakanlığın milli eğitim müdürlüğüne yazısı, hem de okula yazılan yazılar bulunmaktadır. 1940 -1954 yıllarını bugünkü bilgi ve iletişim teknolojileri ile karşılaştırdığımızda ve her şeyin elektronik ortamda ne kadar hızlı aktığı düşünülürse, sistemde bir hayli gelişmenin olduğu görülmektedir.

1940- 1954 yılları arasında Bakanlık ismi üç kez değişmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı; 1923'ten 27 Aralık 1935 tarihine kadar "Maarif Vekaleti", 28 Aralık 1935'den 21 Eylül 1941 tarihine kadar "Kültür Bakanlığı", 22 Eylül 1941'den 9 Ekim 1946 tarihine kadar "Maarif Vekilliği", 10 Ekim 1946'dan sonra "Millî Eğitim Bakanlığı", 1950'den sonra "Maarif Vekaleti", 27 Mayıs 1960 tarihinden sonra "Millî Eğitim Bakanlığı" adıyla çalışmalarını sürdürmüştür. Daha sonraki dönemlerde de Milli Eğitim Bakanlığı isimleri değişmiştir. 1983 yılında, eğitim hizmetlerinin gençlik ve spor hizmetleriyle bir bütün olarak ele alınmasıyla "Millî Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı" olarak düzenlenmiştir. Ancak 2 Mart 1989'da 356 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameler ile gençlik ve spor hizmetleri, millî eğitim hizmetlerinden çıkarılmış, 3797 sayılı ve 4359 sayılı yasalar ile bugünkü şeklini ve "Millî Eğitim Bakanlığı" adını almıştır (MEB, 2010).

MEB kaynakları ve Başaran (2006) 28 Aralık 1935'den 21 Eylül 1941 tarihine kadar "Kültür Bakanlığı" olduğunu söylemesine rağmen 1940 yılındaki belgede Bakan Hasan Ali Yücel'in imzası Maarif Vekili olarak bulunmaktadır. Burada bir çelişkinin olduğu görülmektedir. Diğer belgelerde de Kültür Bakanlığı geçmemektedir. Yine bu süre içinde hem genel müdürlüklerin isimleri, hem il milli eğitimin isimleri de değişmiştir. Denetimde ve genel olarak da Milli Eğitim Bakanlığında sistemli olarak bilgi yönetimi yapılmadığı ve örgütsel belleğe yönelik çalışma olmadığı için sağlıklı sonuçlara ulaşılamamaktadır. Bu süre içinde dilin kendi içinde evrimleştiği ve belli bir standartlaşmaya gidildiği söylenebilir.

Bakanlıktan gönderilen ve bakanlığa gelen yazılar incelendiğinde zamanla bürokrasinin arttığı ve uzadığı görülmektedir. Önceleri bakanlık ve okul arasında yazışmaların olduğu görülürken gittikçe bu halkaya il milli eğitim müdürlüğü ve sonra da valilik dahil edilmiş ve bürokrasi ve kırtasiyecilik artmıştır. 1940-1954 yılları arasındaki okul, öğrenci ve öğretmen sayısındaki artışı dikkate aldığımızda, ayrıca o dönemlerdeki sosyal ve politik gelişmelerin bu sonucu doğurduğu söylenebilir.

1940-1950 yılları arasındaki denetim belgeleri ve onlara ilişkin yazışmalara bakıldığında yönetime ilişkin vurgulanan olumlu ve olumsuz yönler yer almıştır. Denetimde yöneticilere ve onların yönetimlerine yönelik olarak *olumluluk* belirtilen konular, fiziki mekânın temiz ve düzgün olması, görevin dikkat ve titizlikle yapılması, demirbaş defterlerinin dikkatli tutulması, eğitim ve öğretim faaliyetlerinin iyi gitmesi, çevre ile ilgili olumlu iletişim, planlamanın titizlikle yapılması ve sürdürülmesi, müdür ve öğretmenlerin görev başında görülmesi, kayıt ve hesap işlerinin düzgün tutulması, öğrencilerin okul içindeki ve dışındaki hal ve tavırlarının düzgün olmasıdır.

Aynı dönem içinde, yönetimle ilgili vurgulanan *olumsuzluklar* genellikle yazışmalar, öğrenci işleri, eğitim-öğretim faaliyetlerinin takip edilmemesi, personel, fiziki mekan, demirbaş ve ayniyat ve okul aile birliği ile ilgili faaliyetlerin izlenmesindeki eksikliklerdir. Bu dönemde vurgu yapılan konuların daha çok günlük yönetsel görevler üzerine olduğu, dolaylı da olsa eğitim liderliği ya da yönetimin insani yönü ile ilgili fazla bir vurgu görülmemektedir. Çok kısa olarak çevre ile iletişim vurgusu yapılmıştır.

1940-1950 yılları arasındaki belgelerde eğitim öğretimle ilgili olarak çoğunlukla eksiklikler vurgulanmıştır. Bu olumsuzluklar ders kitaplarının seçilmesindeki sorunlar ve bu sorunlara yönelik eleştiriler, dersler işlenirken uygun yöntem ve tekniklerin kullanılmaması, derste materyal kullanım eksikleri, eğitim öğretimde katılım sorunları olarak ele alınabilir. PISA, TIMMS, PERLS gibi uluslararası sınav sonuçları ve ulusal sınav sonuçlarında alınan sonuçlar ile TALIS (2009) Türkiye raporunun bugün de eğitim öğretimde sorunları olduğunu göstermektedir. Yaklaşık yarım asırdan daha fazla bir süre öncesinde de benzer sorunların olması, zaman içinde eğitim-öğretim faaliyetlerinde ciddi bir değişikliğin olmadığını, eğitimle ilgili politikaların etkili olmadığı ve sistemde gelişmeyi sağlayamadığı söylenebilir. Buna yönelik olarak eğitim yöneticilerinin, politika yapımcıların ve karar alıcıların bu konu üzerinde dikkatle durması gerekmektedir.

Türkiye’de eğitim ile ilgili yapılan araştırmalara bakıldığında, daha fazla nicel araştırmaların olduğu görülmektedir. Eğitim sistemimiz içerisinde sistemle ilgili daha fazla dokümana dayalı araştırmalara ihtiyaç vardır. Dokümanlar daha çok örgütün belleği ile ilgili bilgileri kapsamaktadır. Örgütsel bellek, o kurumdaki yaşantılar, stratejiler, hedefler, semboller, değerler ve değişimleri göstermektedir. Bu tür dokümana dayalı çalışmalar oldukça sınırlıdır. Dokümana dayalı çalışmaların sınırlı olmasının başında yöntem olarak araştırmacıların kendini yetkin hissetmemesinin yanı sıra belgelere ulaşma güçlüğü de bulunmaktadır.

Bu araştırma, eğitim öğretim faaliyetleri boyutunda bir döngünün olduğu, dün olan sorunların bugün de tekrar ettiğini göstermektedir. Bu döngüyü ve örüntüleri değiştirmek için geçmişi bilip, ders çıkarıp, günümüzde daha çok eğitimi geliştirici faaliyetlerde bulunmaya yönelik politikalar geliştirilmelidir. Özdemir (2010) örgütsel belleğin kaybının birçok hatanın tekrar edilmesine sebep olduğunu belirtmektedir. Bu çalışma dışında diğer araştırmacılar denetimle ilgili yönetmelikleri ve yazılan yönergeleri analiz ederek geçmişten günümüze olan değişimleri çalışabilirler.

KAYNAKLAR

- Akyüz, Y. (2009). *Türk Eğitim Tarihi*, Ankara: PegemA. Bakan isimleri, <http://www.meb.gov.tr>. 07.04.2011 tarihinde indirilmiştir.
- Başaran, İ. E. (2006). *Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi*. Ankara: Ekinoks Yayınları.
- Cegarra-Navarro, J.G., Cepeda-Carrion, G. ve Jimenez-Jimenez, D. (2010). Linking unlearning with innovation through organizational memory and technology. *Electronic Journal of Knowledge Management*, 8(1), 1-10. www.ejkm.com.
- Conklin, J. (2001). Designing organizational memory: preserving intellectual assets in a knowledge economy. <http://cognexus.org>. DIE, Milli Eğitim Hareketleri: 1927-1966 (Ankara, 1967).
- Ebbers, J. J. ve Wijnberg, N. M. (2009). Organizational memory: From expectations memory to procedural memory. *British Journal of Management*, 20, 478-490.
- Eğitim Denetiminin ve Teftiş Kurulunun Tarihçesi, <http://tkb.meb.gov.tr/> 4 Mayıs 2010 tarihinde indirilmiştir.
- Kaya, Y. K. (2009). *İnsan Yetiştirme Düzenimiz* (5. Baskı). Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Kavak, Y. (2010). *2050'ye Doğru Nüfusbilim ve Yönetim: Eğitim Sistemine Bakış*. Yayın No: TUSİAD-T2010:/11/506.
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded Sourcebook*. (2nd ed). Thousand Oaks, CA: Sage Publication.
- Moorman, C. ve Miner, A.S. (1997). The impact of organizational memory on new product performance and creativity. *Journal of Marketing Research*, 34, 91-108.
- Özdemir, S. (2010). ‘To err is human, but to persist is diabolical’: Loss of organizational memory and e-learning projects. *Computers & Education*, 55, 101-108.

- Ozorhon, B., Dikmen, İ. ve Birgönül, M.T. (2005). Organizational memory formation and its use in construction. *Building Research & Information*, 33(1), 67-79.
- Patton, M. Q. (1990). *Qualitative evaluation and research methods*. (2nd ed). Newbury Park, CA: Sage Publication.
- Pollitt, C. (2008). Bureaucracies remember, post-bureaucratic organizations forget? *Public Administration*, 87(2), 198-218.
- Senge, P.M. (2000). *Beşinci Disiplin*. (Çeviren: A.İldeniz ve A. Doğukan). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Taymaz, H. (1982). *Teftiş; Kavramlar, İlkeler, Yöntemler*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları No: 113.
- Taymaz, H. (2002). *Eğitim Sisteminde Teftiş: Kavramlar, İlkeler, Yöntemler* (Beşinci Baskı). Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Walsh, J. ve Ungson, G.R. (1991). Organizational Memory. *Academy of Management Review*, 16(1), 57-91.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (5. Baskı). Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Hoşgör, Ş. ve Tansel, A. (2010). *2050'ye Doğru Nüfusbilim ve Yönetim: Eğitim, İşgücü, Sağlık ve Sosyal Güvenlik Sistemlerine Yansıması*. Yayın No: TUSİAD- T/2010/11/505.
- Stein, E.W. ve Zwass, V. (1995). Actualizing organizational memory with information systems. *Information Systems Research*, 6(29), 85-117.

Ek 1. Denetim formları örneği.

1943 yılına kadar denetim form örneği

İspekterin adı	Bera, Osman Horasanlı, Arif Öğüt
Teftiş edilen sınıflar	
Teftiş edilen dersler	
Tarîhi ve günü	

İspekterin tavsiye ve düşünceleri :

Okuldaki temizlik, tertip, düzen ve bakım çok iyidir. Talabe ve hesap işlerine ait dosyalar ve defterler usulüne uygun olarak tutulmuştur.

Okulun etrafında yarattığı ilgiyi ve çalışmalarındaki muvafaka kıyetli sonucunu takdire değer gördük.

Yazıfelerini dikkat ve gayretle yapan müdür ve öğretmen arkadaşlara işlerinde yeni ve hayırlı başarılar dileriz.

10 - V - 1942

Arif Öğüt
Osman Horasanlı
M. Bora

Baş müfettiş
Ekrem Özalp

Örnek No: 7 Mn: 33 Devlet Basıme

1943 yılından sonra kullanılan form örneği.

2

Antalya Akşam Kız Sanat Okulu TEFTİŞ DEFTERİ

İnspektorin adı	
İş edilen sınıflar	
İş edilen dersler	
İşin tarihi ve günü	

İnspektorin tavsiye ve düşünceleri : T. C.

Sayf : 18
Toplanış Tarihi 17.1.1941

Maarif Şubesi
Yazak Komisyonu
Öğret: Antalya Akşam
Kız Sanat Okulu
Müdürü Kadriye Ağan H.

Toplantıda bulunanlar.

Mustafazade İhsan Lütfü İlköğretim G. Direkt. wa. H. Keşkin
Şeyh K. B. Başkam C. Dursunoglu Er. T. Ö. G. Direktörü Rıstü Aysel
İkinci Ö. G. Direkt. R. Fomsetta Girer Fatihleri Direktörü İ. Erkal
İkinci Öğretim G. Direktörü H. Ardic
Antalya Akşam Kız Sanat Okulu Müdürü Kadriye Ağanım Takdiri
Hakkında Mevlevî ve Teknik Tedrisat Umum Müdürliğinin
17 Ocak 1940 tarihli ve 13 sayılı
tebliğatı okundu.

Kadriye Ağanım vazifelerini sonradan ferahinde yük-
sek bir muvaffakiyetle ifa ettiği anlaşıldığından 1702 sayılı
numaralı 18-inci maddesine göre takdirname ile taltifi
hususunun Şikillik Yüksek Makamının tasdiklerine arzına
ve Mevlevî ve Teknik Tedrisat Umum Müdürlüğüne
tebliğine karar verildi.

Mustafazade T. H. R. Y. T. U. M. O. T. U. M. İ. T. U. M. M. T. T. U. M.
İ. M. aslinin aynısıdır. Kabul 10. III. 1941
Resmî mührü H. Dora Günel
Sureti gildir. 11. IV. 1941 Gelen sureti aynısıdır

1948 yılında denetim formu aşağıdaki gibi düzenlenmiştir.

- 5 -

TEFTİŞ DEFTERİ

Müfettişin adı	Ali Durukanal, Cezmi Berktaş
Teftiş edilen kısımlar	Genel Durum.
Teftiş tarihi	25-26-27./II/1948

Müfettişin lüzum gördüğü takdirde yazacağı düşünceler

- 1- Okulun temizliği iyi bulunmuştur.
- 2- Öğrencilerin okul içi ve dışındaki tavır ve hareketlerinde aykırı bir ^{durum} görülmemiştir.

Aşağıda kaydedilen eksikliklerin de tamamlanması arzu olunur.

- 1- Devamsız öğrencilerin mazeret tezkereleri zamanında takip edilerek alınmalıdır.
- 2- Bazı öğrencilerin dosyalarında veli imzaları noksanıdır.
- 3- Öğrencilerin genel sağlık muayeneleri yapılarak dosyalarındaki yerlerine muayene sonuçlarının yazılması lazımdır.
- 4- Öğretmen ve memurların devam defterine devamların da işlenmesi gerekir.
- 5- Tebliğler Dergisinde imzalar noksanıdır.
- 6- Bir hizmetliyi defteri tutulmalı, her hizmetli için bir dosya açılmalıdır.

MAARİP MATEBAASI

Yaklaşık olarak günde bir defa yazılmalıdır.

İstisna olarak kabul edilmiştir.

Belirli zaman ve yer için istisna yapılmamış ve istisna M. Eg. Bakan-y Mütesar Rute Üzel

A.A.
1948
12/12/1948

3- İstisna olarak kabul edilmiştir. Belirli zaman ve yer için istisna yapılmamış ve istisna M. Eg. Bakan-y Mütesar Rute Üzel

4- İstisna olarak kabul edilmiştir. Belirli zaman ve yer için istisna yapılmamış ve istisna M. Eg. Bakan-y Mütesar Rute Üzel

5- İstisna olarak kabul edilmiştir. Belirli zaman ve yer için istisna yapılmamış ve istisna M. Eg. Bakan-y Mütesar Rute Üzel

TEFTİŞ DEFTERİ

Müfettişin adı: **Ş. Ş. Ş.**

Teftiş edilen kurumlar: **Genel Müdürlük**

Teftiş tarihi: **20-29. 12. 1948**

Müfettişin ilium gözetildiği taksitlere yönelik dipnotlar:

- 1) Okulun temizliği, düzeni, işyeri taksitleri düzeni.
- 2) Okulun temizliği, düzeni, işyeri taksitleri düzeni.
- 3) Okulun temizliği, düzeni, işyeri taksitleri düzeni.
- 4) Okulun temizliği, düzeni, işyeri taksitleri düzeni.
- 5) Okulun temizliği, düzeni, işyeri taksitleri düzeni.

Ş. Ş. Ş.

Yaklaşık olarak günde bir defa yazılmalıdır.

İstisna olarak kabul edilmiştir.

Belirli zaman ve yer için istisna yapılmamış ve istisna M. Eg. Bakan-y Mütesar Rute Üzel

A.A.
1948
12/12/1948

3- İstisna olarak kabul edilmiştir. Belirli zaman ve yer için istisna yapılmamış ve istisna M. Eg. Bakan-y Mütesar Rute Üzel

4- İstisna olarak kabul edilmiştir. Belirli zaman ve yer için istisna yapılmamış ve istisna M. Eg. Bakan-y Mütesar Rute Üzel

5- İstisna olarak kabul edilmiştir. Belirli zaman ve yer için istisna yapılmamış ve istisna M. Eg. Bakan-y Mütesar Rute Üzel

TEFTİŞ DEFTERİ

Müfettişin adı: **Ş. Ş. Ş.**

Teftiş edilen kurumlar: **Genel Müdürlük**

Teftiş tarihi: **14-18. III. 1948**

Müfettişin ilium gözetildiği taksitlere yönelik dipnotlar:

- 1- Okulun temizliği, düzeni, işyeri taksitleri düzeni.
- 2- Okulun temizliği, düzeni, işyeri taksitleri düzeni.
- 3- Okulun temizliği, düzeni, işyeri taksitleri düzeni.
- 4- Okulun temizliği, düzeni, işyeri taksitleri düzeni.
- 5- Okulun temizliği, düzeni, işyeri taksitleri düzeni.

Ş. Ş. Ş.

Yaklaşık olarak günde bir defa yazılmalıdır.

İstisna olarak kabul edilmiştir.

Belirli zaman ve yer için istisna yapılmamış ve istisna M. Eg. Bakan-y Mütesar Rute Üzel

A.A.
1948
12/12/1948

3- İstisna olarak kabul edilmiştir. Belirli zaman ve yer için istisna yapılmamış ve istisna M. Eg. Bakan-y Mütesar Rute Üzel

4- İstisna olarak kabul edilmiştir. Belirli zaman ve yer için istisna yapılmamış ve istisna M. Eg. Bakan-y Mütesar Rute Üzel

5- İstisna olarak kabul edilmiştir. Belirli zaman ve yer için istisna yapılmamış ve istisna M. Eg. Bakan-y Mütesar Rute Üzel

TEFTİŞ DEFTERİ

Müfettişin adı: **Ş. Ş. Ş.**

Teftiş edilen kurumlar: **Genel Müdürlük**

Teftiş tarihi: **14-18. III. 1948**

Müfettişin ilium gözetildiği taksitlere yönelik dipnotlar:

- 1- Okulun temizliği, düzeni, işyeri taksitleri düzeni.
- 2- Okulun temizliği, düzeni, işyeri taksitleri düzeni.
- 3- Okulun temizliği, düzeni, işyeri taksitleri düzeni.
- 4- Okulun temizliği, düzeni, işyeri taksitleri düzeni.
- 5- Okulun temizliği, düzeni, işyeri taksitleri düzeni.

Ş. Ş. Ş.

